

NAPRZECIWKO (648) *praep*

a, e oraz o jasne (w tym w a 12 r. błędne znakowanie).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVII (z Cn) i XIX w.

Cum D (648) :

1. *Wobec albo względem kogo lub czego; adversum, contra Vulg, Cn; erga PolAnt, Cn (568) :* przifzygamy swlifthkyem swyanthem yfz my naprzeczywko wam zadney rzeczy nyeprzyaczyelk'em obyczayem nyepocznymy, poky samy nyepocznynecie. *LibLeg* 7/42, 7/68v, 10/91v, 148, 11/21v, 22 (10); *MetrKor* 34/265; á iákoż ia mogę tę złą rzetz vtzynitz á zgrzełfytz náprzetziwko panu memu *HistJóz* A3; *TarDuch* D3v; *WróbŻołt* 40/6, 49/20, 73/3, 82/3; Nad to zali tełz i to nieiełt wielki znak wiecznyi pomłty bożyi na przeciwko złoczynłtwu moięmu? *MurzHist* O3; áby pánowie flugi fwoie miłowáli/ y prawość náprzećiwko im záchowáli *KrowObr* 62; ná flugę Bożego nienależy wáltyczy/ ále náprzećiwko wzyłfthkim láłkáwym być [*Vulg* 2.*Tim* 2/24] *KrowObr* 3v, 8 [2 r.], 18v [2 r.], 53v, 57v, 58v (28); [*Mojżesz i Aaron do Pana:*] więc gdy ieden zgrzełfy/ náprzećiwko wfytkim [*contra omnes*] gniew twoy powłtanie? *Leop Num* 16/22, 1.*Reg* 25/17 [2 r.], 2.*Tim* 4 arg; *BibRadz* II 138a; *RejPos* 14v; *BiałKat* 243v; *NiemObr* 21, 150; *WujNT* 419 marg.

a. *Na czyją lub czego niekorzyść; adversus PolAnt, Vulg; ex opposito, in adversum Mącz; e contrario, ex adverso, ex diverso Cn (512) :* *LibLeg* 10/91 [2 r.], 91v [2 r.], 147v, 11/86; *PowUrb* +v; *TarDuch* B6; *Verbum iniquum constituerunt aduerfum me: [...]* Słowo złoćiwe vłtawili naprzeciwko mnie *WróbŻołt* 40/9, 7/7, k. D5v, 40/8, 10, 43/6 (18); *RejPs* 78, 139v, 162v, 204, 208v [2 r.] (9); *PRufkie* Xięłtwo aczełmy ivz ktemv natęnczas przivedli iż na przeciwko gwaltownemv nieprziaczieliowi, zwłáfcza Tureczłkiemv Czefłarzovi obieczeni nam y koronie náłsey maiętnoćiziami y gardly fwemi pomagacz. *ComCrac* 1543/11v; *SeklWyzn* c2; *MurzHist* R; A Bifkupi i wzyłftek walny Senát fzukali świadectwa na przeciwko Iefufowi/ aby go o śmierć przyprawili *MurzNT Mar* 14/55, *Luc* 7/30; Háłło imyenyá twoyego yełt mnye ná pámyęći/ [...] A tym łie ya zówždy łłczyęę we dnye y tełz w nocy/ Náprzećiwko włłsem pokułam tey łłátáńłkyey mocy *LubPs* bbv, M, T3; Aleć ia wam dam vłta [*mówi Krystus*]/ y mądroć náprzećiwko ktorey niebęda vmieli mówić/ áni łię wam łprzećiwć wzyłfcy przeciwnicy wálzy. *KrowObr* 237v, kt, A4, B3, B4v, C2 [4 r.] (118); *Leop Num* 21/23, 1.*Par* 5/19, *Ps* 50/5, *Prov* 21/30; mam KROLá Pána łwego zwierzchnego/ náprzećiwko gwałtu y niespráwiedliwołći Bifkupiey *OrzList* f3, kt; *BielKron* 266v; *KwiatKsiąż* F4v; *Mącz* 166d; *RejPos* 24v, 59, 107v, 117v; *KołakSzczęł* B2; Bo nie moźemy nic ná przeciwko prawdźie: ále zá prawdą [*Non ... adversus veritatem, sed pro veritate*]. *WujNT* 2.*Cor* 13/8, s. 566.

Z elipsą dopełnienia (3): Obiectio, Zádanie wyrzucenie czego ná oczy/ tełz zábieżenie temu wełpołek s odpowiedzeniem/ co by mogłó náprzećywko być prziwiedziono. *Mącz* 162c, 167b, 311c.

a. *O zastosowaniu i oddziaływaniu leków (332) :* włółka wirzba ma mocz naprzeciwko twardoći żywota *FalZioł* I 16c; Tełz naprzeciwko dychawiczy z zimney przyczyny/ wwarz *Dipphan* s figami *FalZioł* I 41d; łok poziomek [...] naprzeciwko bolełci łercza y głowy iefł lekarłtwem. *FalZioł* I 52d; Tełz żyła v wielkie⁸⁰ pálcza v obu nog zacięta/ pomaga naprzeciwko podogrze *FalZioł* V 59, I 2d, 5b, 10c [2 r.], 16a, 17d (99).

W konstrukcji z przymiotnikiem (233): wwarzenie iego [rzepika] korzenia iest pożyteczne naprzetywko paraliżowi *FalZioł* I 4d; wodka bukwiaczowa iest dobra naprzeciwko febrze *FalZioł* I 19a; Też czebula łtuczona zwodą y zrutą: iesth dobra naprzeciwko wkąźzeniu pła wćiekłego. *FalZioł* I 27c; Iesth pomoczna [celidonija] naprzeciwko bolełci zębow *FalZioł* I 30b, I 2a, 5a, 7a, 9d, 13c (233).

W charakterystycznych połączeniach: naprzeciwko czemu dawać posilenie, mieć (uznać) moc (własność) (być wielkiej mocy) (16), być osobliwej pomocy (2), (bardzo) pomagać (wspomagać) (7); naprzeciwko czemu jest (bardzo) dobry (123), osobny (2), (jest) pomocny (9), pożyteczny (3), (jest) (bardzo) użyteczny (28), wyborny; naprzeciwko czemu korzeń [jakiego ziela] (5), ((bardzo) dobre, doświadczone, niepospolite, osobliwe, pewne, wielkie) lekarstwo (28), lektwarz (2), maść (4), nasienie [jakie] (4), ocet, olejek (7), owoc [jakiego ziela], plastr, polewka (2), proch [z czego], sok (17), syrop(ek) (13), wino (21), wodka (4), ziele (10).

2. *Wbrew komu lub czemu; adversum, contra, erga Cn (21) :* *LibLeg* 6/78, 159, 11/90, 90v, 142; lichwią [o Żydach] Czo iest naprzeciwko bogu y prawu duchownemu. *WróbŻołt* S6v; I co może być proftźzego/ y náprzećiwko rozumowi łzaleńszego/ iedno náuká Ewángeliey świętey? *KrowObr* 48v, C, Cv, C3v, 40, 40v (12); Wiele ich mniamáło [pisze Herberstyn] áby Cefarz Máxymilian miał mu [Wasilowi] dać Tytuł iáki Krolewki/ náprzećiwko Krolowi Polłkiemu/ náczym sie omyłaią *BielKron* 429v; Też to przigotowanie á ćwiczenie [...] łmielłze rycerze czyni/ y ku obronie y bićiu biegleyłze/ gdy łzpiłem albo drzewem łwoim kędy chcą nauczyli łię trafiać/ y náprzećiwko łobie náglęy łstrości nauczyli łię znáłżać. *KwiatKsiąż* O2; *RejPos* 282.

3. *Po przeciwnej stronie, na wprost kogo lub czego; contra, e regione Vulg, Calep, Cn; ex adverso Mącz, Vulg; exadversum Mącz, Cn; e contrario Calep, Cn; ex opposito JanPrzyw; adversum, erga, exadversus, ex ante, ex diverso Cn (52) :* okthorą łąka łlachethny sandek mya pozwał opozyczenye tham napuchalach naprzeczywko moczyskam lyezącą *ZapWar* 1513 nr 2113; Botz tedy łtaną łprawiedliwi wwielki łtálołci/ naprzeciwko tym ktorzy ié łciłkali ij poniżali. *OpecŻyw* [192]; *FalZioł* IV 7d; *MurzNT Mar* 15/39, *Luc* 8/26; *KrowObr* 31; MOwił tedy Pan do Moizełłá/ rzekąc: Mow łynom łfráelłkim/ niechay náwroćiwłłly sie [r]ozbiją námioti ná przećiwko [e regione] Phiáryoth/ ktore iest między Mágdálon y morzem/ náprzećiwko [contra] Beelłefon. *Leop Ex* 14/2, *Gen* 21/16 [2 r.], *Ios* 18/18, *Ez* 48/21 [2 r.]; *BibRadz* 1.Reg 6/17; Inłuła Gotłandyey ná przećiwko Gottiey ná morzu ma mil ósmnáłćie ná dłużą/ we włzytkim obłita/ dla tego ią zową mátką łzweciey. *BielKron* 293; *Mącz* 32b, 161c; *BudBib Gen* 25/9, 18; *LatHar* 162; Dźiało łie y dan iest ná brzegu rzeki Wiłłly/ ná dźiedźinie w Niełzowéy w Włozdźłáwłkim Biłkupłłtwie ná przećiwko miáłtu náłżemu Toruniu [ex opposito *Oppidi nostri Thorun JanPrzyw* 907] [...] Roku Páńłkiego 1424. *SarnStat* 1122, 960, 1073, 1089, 1110, 1246.

Z elipsą dopelnienia (5): Exadversum et exadverso, Práwie/ Náprzećiwko. *Mącz* 110a, 349d, 397c; Econtrario – Naprzeciwko. *Calep* 346a, 370b.

a. *mat. O konstrukcjach geometrycznych (21) :* Iuż tedy wielłz obyczay/ iáko pomierzyć małż Figury thé/ co dwie á dwie łtronie náprzećiwko łobie máią równé/ y włzędźie iednáko od łiebie idące: to iest/ Kwádrat/ długi Kwádrat/ *Rombumy* y *Romboides*. *GrzepGeom* H, D2 [3 r.], D2v [2 r.], E2v [2 r.], F2, F4 (21).

4. *W stosunku ilościowym, w proporcji do czego (2)* : Iáko ten cień co od lałki iełt ná źiemi/ ma łye náprzećiwko lałce/ ták téż cień co iełt od Wieże ná źiemi/ ma łye náprzećiwko Wieży GrzepGeom O3v.

5. *W czym kierunku, na czyje spotkanie; adversum, contra, obviam Cn (2)* : KrowObr 229; nábráli róždżek páłmowych/ y wyłzli náprzećiwko iemu [Jezusowi] [obviam ei] WujNT Ioann 12/13.

6. *Przeciwstawiając co czemu (3)* : Ten to Ełtinus iełt tak mocny/ iże gdy łie chyci okrętu na dwu łtu łtop/ tedy go zatrzyma naprzeciwo nawałności wiethrzney nawiętfzey. FalZioł IV 34a; człowiecze łercze nad inłze zwierzęta iełt gorętfze, przeto natura ku ochłódeniu iego [...] na przeciwo połtawiła mozg barzo zimny GlabGad Bv; A gdym to vyrzał w kościele [...] náprzećiwko powadze piłmá Świętego/ wiłżący Obras tżłowietzy/ zrzezałem gy KrowObr 112.

Synonimy cf NAPRZECIW.

Cf **NAPRZECIW, NAPRZECIWKOZAKONNY, NAPRZECIWO**